

*Дарія Іваницька,
завідувач відділу обслуговування
дошкільників та учнів 1—4 класів
Львівської обласної бібліотеки
для дітей*

*Досліджується стан українського дитячого книгови-
дання у Галичині впродовж другої половини XIX століття і
до 1939 року, аналізуються книгознавчі публікації, присвя-
чені цій тематиці.*

Ключові слова: дитяча книга, видання, видавничий
репертуар, педагогічно-видавнича діяльність.

До "нашої" ери

Львівська обласна бібліотека для дітей у цьому році святкує свій 70-річний ювілей. Кілька поколінь львівських дітей були нашими читачами.

Бібліотека розпочала свою роботу перед Великою Вітчизняною війною, але для тих діток, які переступили поріг новоствореної "читальні", слово "війна" було вже відоме, увійшло в їхнє життя, тому що війна для Західної України почалася 1 вересня 1939 року. Саме цей рік став тим рубежем, який розділив дві епохи. Західна Україна ввійшла до складу нової держави — Радянського Союзу. Прийшло нове життя, ще таке невідоме, незнане. Створювались нові інституції, установи, в тому числі й бібліотеки. Але й до 1939 року в Галичині також жили люди, народжувалися діти, яким на ніч співали колискові пісні та читали казки. Видавались книги, писалися педагогічні праці, розвивалася бібліографія як наука. Українське книговидання в Речі Посполитій постійно боролось за право бути почутим, за право взагалі бути, але ж — існувало.

Нова держава не хотіла нічого знати про попередні надбання у цій царині. Все починалося з чистого аркуша. На довгі роки були забуті українські видавці, педагоги, вчені, бібліотекарі. Доля їх склалася по-різному. Хтось емігрував — продовжував на чужині працювати на ниві українського просвітництва. Хто не встиг — був знищений радянською владою, а імена їхні на довгі роки було викреслено із суспільного життя.

До програми радянських вищих навчальних закладів, що готували кадри для бібліотечної роботи, не входило вивчення творчого доробку вчених, які жили "під гнітом буржуазної Польщі" та ще й працювали на ниві українського просвітництва. Якщо десь про них і згадували, то обов'язково з додатком "буржуазний націоналіст".

Тому мені дуже хотілося познайомити моїх колег по бібліотечному цеху з тими надбаннями, які залишили для нас наші попередники.

Спонукала мене до цього прекрасна дослідницька праця Галини Корнєєвої, завідувачки музею "Русалки Дністрові" у Львові, берегині наших духовних скарбів — "Українська дитяча книжка Галичини". У передмові до видання

поет, лауреат Шевченківської премії Роман Лубківський написав: "Десятки видавців, сотні книжок, тисячі сторінок віднайденого в архівах і книгозбірнях, — ще донедавна під забороною, за сімома печатками недоступності. Авторка фактично з небуття виводить на світ Божий галицьке друковане слово, яке в часи національного поневолення плекало в дитячій душі любов до рідного, гартувало дух і віру не одного юного покоління".

Наша країна довго не мала своєї державності, входила до різних імперій, розділювалася штучними кордонами. Але завжди були люди, які працювали для просвіти рідного народу, незважаючи на всі утиски і заборони. Нам треба знати про їхню працю, треба пізнавати власну історію, віддаючи їм належну шану.

Все почалося від "Читанки"

Українська дитяча книга Галичини від другої половини позаминулого століття до 1939 року формувалася в руслі соціально-політичного, культурно-освітнього поступу українського народу. Книговидання української літератури в краю у складі Австро-Угорщини та Польщі відбувалося поза межами офіційно-урядових установ в умовах тільки формальної правової бази. Тогочасним галицьким видавцям, товариствам, спілкам доводилося формувати і відстоювати свої права на видання книг для дітей рідною мовою, вирішувати питання їхнього змісту та форми, яка була б і соціально-корисною, і здатною витримувати жорстоку конкурентну боротьбу з масовою, якіснішою у поліграфічному плані польською та німецькою книгою.

Перший період видання української дитячої книги припадає на 1848—1914 роки. 2 травня 1848 року у Львові була заснована Головна Руська Рада¹, яка домоглася від Міністерства освіти Австро-Угорщини дозволу використовувати в народних і середніх школах Галичини українську мову. Поставило питання забезпечення виховного процесу відповідною літературою. Важливою подією було проведення у Львові "Собору руських учених"², який визначив шлях розвитку української мови — "на основі народної".

Перший крок у виданні нової книги для українських дітей зробило освітнє товариство "Галицько-Руська Матиця", яке в 1850 році видало "Читанку" Маркіяна Шашкевича. "Читанка" вважається першою українською дитячою книгою в новій літературі, яка мовою, змістом, способом подачі матеріалу започаткувала новий тип як навчальної, так і пізнавальної книги і вплинула на подальше книговидання для дітей.

"Весна народів" тривала недовго. Конституцію 1848 року було скасовано, настав період реакції. Видання для ук-

¹ Головна Руська рада — перша політична організація галицьких українців, заснована у Львові 2 травня 1848 року під впливом революційних подій у Європі, зокрема в Австро-Угорщині, для оборони прав українського народу у цій монархії, домагалася виділення Галичини, українського Закарпаття і Буковини в окремий коронний край при федеративній перебудові держави. Заходами Головної Руської Ради були організовані українська гвардія, "Народна самооборона", "Батальйон руських гірських стрільців", центральні культурно-освітні інституції, зокрема Народний Дім у Львові та Галицько-Руська Матиця. Після поразки революції Галицька Руська Рада була розпущена у 1851 році.

² Собор руських учених — перший просвітницький з'їзд у Галичині, скликаний Головною Руською Радою з ініціативи Миколи Устияновича та Івана Борискевича, відбувся 19—26 жовтня 1848 року. З'їзд накреслив широку програму організації української науки та народного шкільництва, у тому числі видання шкільних загально-освітніх довідників, обговорював питання української літератури, мови тощо. Безпосередніх практичних наслідків собор не мав.

раїнських дітей друкувалися "язичієм". Вони містили багато матеріалу, в якому акцентувалось, що Австрія — "отечество наше", підкреслювалось, що поляки та українці творять один народ (а в Російській імперії в цей час була заборонена українська мова і говорилося, що ніякого окремого українського народу нема і бути не може).

Посилилося домінування поляків у всіх сферах галицького суспільства. Лише з проголошенням у 1861 році нової конституції з'являються перші можливості для розвитку українського життя Галичини.

На жаль, традицією для українства є розколи всередині. Виникають русофільський (москвофільський) та народовський рухи, які відповідним чином впливали на книговидання, зокрема для дітей. Щоб протистояти поширенню москвофільства на освіту та виховання українських дітей, у 1862 році була скликана перша комісія з метою укладання шкільних підручників, яка певною мірою вплинула і на видання дитячої книги. Комісія прагнула "держатися народної руської мови" та "ідейного змісту".

У 1864 році Ставропігійський Інститут³ отримав привілей на право друкувати шкільні підручники для потреб руських шкіл (для порівняння: на 14 років раніше, ніж Завод Оссолінських на право друкувати шкільні підручники для потреб польських шкіл).

На межі між навчальною та дитячою книгою інститут випустив "Катехизм малий з питаннями і відповідями для малих дітей", "Вінок для чемних дітей". У Коломиї з 1864 року почав друкувати популярні видання для народу Михайло Білоус. Серед цих видань трапляються і книги для дітей.

У 1868 році у Львові засновано товариство "Просвіта", яке своїми виданнями формувало читацькі інтереси дітей, розвивало традиції родинного читання. Виняткову роль відігравали просвітянські пізнавальні книги, серед яких на першому місці були ті, де йшлося про історію та культуру України та видатних людей: Омелян Огоновський — "Житіє Тараса Шевченка", його ж "Маркіян Шашкевич", Борис Грінченко — "Іван Котляревський, український письменник", Іван Нечуй-Левицький — "Історія Русі". Особливе значення в українському видавничому русі Галичини мало засноване в 1873 році Товариство ім. Т. Шевченка у Львові.

Проте, в цей період дитяче книгодрукування носило випадковий характер. Типологічно дитяча книга не була чітко окреслена. Часто одне і те саме видання можна було віднести як до навчальної, так і до пізнавальної книги або до популярного видання "для всіх".

Ситуація починає змінюватися після заснування 1881 року "Рідної школи" — Руського Педагогічного Товариства (з 1912 року — Українське Педагогічне Товариство). У відозві від 26 березня 1884 року товариство оприлюднило першу в історії Галичини програму розбудови національної освіти, почало масово видавати дитячу книгу, різну за типами, видами, жанрами, тематикою, як оригінальну, так і перекладну, для всіх вікових категорій дитячого читача. За тридцять років (1884—1914) "Рідна школа" видрукувала 80 назв дитячих книг тиражем від 200 до 2—3 тисяч примірників, які побачили світ переважно в друкарні НТШ.

З 1892 по 1914 рік товариство випускало журнал "Дзвінок: Письмо ілюстроване для науки і забави руських дітей і молодіж".

Першу в Галичині книжкову серію для шкільної молоді — "Бібліотеку для Руської молодіж" розпочав видавати

у 1894 році вчитель, поет Юліан Насальський (1847—1913) у Коломиї (протягом двадцяти років вийшло 82 випуски у 160 томах). "Бібліотека" була першим досвідом видання серії такого типу і користувалася великим попитом не тільки у молоді, а й у дорослих.

Кольорову серію дитячих книг для найменших — "Образкові книжки" випустила "Галицька накладня" Якова Оренштайна, заснована в 1903 році в Коломиї.

З ініціативи Михайла Грушевського у Львові в 1899 році була заснована "Українсько-Руська видавничка спілка" (проіснувала до 1932). Серед видань спілки є і дитячі книги, наприклад твори Івана Франка для дітей.

Загалом, протягом 60—90-х років XIX сторіччя можна нарахувати 11 українських книжкових видавництв, з них 9 — у Львові. З кінця століття до Першої світової війни ця цифра потроїлася. У самому Львові вже було 24 видавництва. Але тільки видавництва "Рідна школа", "Бібліотека" Юліана Насальського, "Галицька накладня" Якова Оренштайна (частково) спеціалізувалися на виданні дитячих книг (середній тираж того часу 2—3 тисячі примірників, 300 назв).

Незважаючи на невеликі тиражі, дешеві видання, відсутність державної підтримки, книговидання для українських дітей постійно розвивалося. Основна увага зосереджувалася на випуску навчальної літератури. Проте також було розкрито важливе значення художньої і пізнавальної дитячої книги в навчально-виховному процесі, про що свідчать публікації у педагогічній періодиці. Поступово відбувалося чітке відокремлення навчальної книги від дитячої, осмислення її ролі та завдань.

Зростання національної свідомості відобразилось на змісті дитячих книг. Все частіше друкуються твори історично-патріотичної тематики. Змінився і типологічний спектр видань — особлива увага проявлялась до пізнавальної книги. До традиційного видання — окремого твору — додаються вибрані твори, збірник, комплексне видання, серійне, книжка-розмальовка та інші.

Наприкінці XIX — на початку XX століття з'явилися перші узагальнювальні дослідження української дитячої книги, до особливостей видання якої можна віднести її тісний зв'язок із виданням навчальної книги та преси. Видавці української дитячої книги того періоду зуміли протистояти й успішно конкурувати у праві формування та забезпечення читацьких інтересів у дітей.

Українська книга в Українській державі

Наслідки Першої світової війни для галичан були важкими. Українці вмирили за імперії, які не лише ігнорували їхні національні інтереси, а й активно намагалися знищити їхній національний рух.

На початку вересня 1914 року російська армія прорвала австрійську оборону і окупувала велику частину Східної Галичини. Внаслідок цього були закриті українські громадські установи, навчальні заклади, видання українських газет. Проводилась політика русифікації. Після поразки у війні Австро-Угорська імперія розпалась, західні українці намагалися збудувати у Східній Галичині Українську державу. Була проголошена Західно-Українська Народна Республіка, уряд якої розробив закон "Про організацію державного видавництва шкільних і дитячих книжок".

Історичною подією стало проголошення 22 січня 1919 року в Києві Акту злуки Української Народної Республіки із Західно-Українською. Книговидання дитячої літератури розглядалось українською державою як важливе завдання у справі навчання та виховання українських дітей.

Боротьба за незалежність, роки державності сприяли розвитку українських видавництв, зокрема книговидання для дітей. До наших днів дійшли лише поодинокі примірники дитячих книг тих часів. Так, наприклад, Комісаріат Українських Січових Стрільців у Володимирі-Волинському в 1917 році видав "Читанку для чемних діточок", яку надрукував у друкарні НТШ у Львові. У читанці сміливо й відверто

³ Ставропігійський Інститут — культурно-освітня установа в Галичині (сдина до середини XIX століття), створена 1788 року на базі Львівського Успенського (Ставропігійського) Братства — релігійно-національного об'єднання, організованого львівськими міщанами (купцями і ремісниками) при церкві Успення Пресвятої Богородиці. Це найстаріше й одне із найвизначніших українських церковних братств XV—XVIII століть, згадуване в історичних джерелах ще у 1463 році.

звучать національні мотиви: "Гей, гуртуймося й лучімся, українські діти. З ранку, змалку вже учімся для України жити".

Заслугове на увагу педагогічно-видавничу діяльність Антона Крушельницького (1878—1935)⁴, який був призначений на посаду міністра освіти УНР на західноукраїнських землях. Зокрема, його організація видавничого товариства "Українська книжка" — видання бібліотеки дитячих книг "Нашим найменшим" (1917—1922). До серії входили, здебільшого, народні казки, байки, переказані для наймолодшого читача-слухача. Ілюструвала серію відома художниця Олена Кульчицька (1877—1967)⁵.

Ті видання, які за цей час побачила українська дитина, стали бібліографічною рідкістю. Для тих років характерні невеликі за обсягом книги, друк і папір часто були неякісні. Та в справі національної ідеї, державності, значущість їх винятково велика.

Польсько-український конфлікт переріс у польсько-українську війну. Західно-український уряд сподівався на міжнародне визнання. Але 25 червня 1919 року Рада послів Антанти визнала за Польщею право на окупацію Східної Галичини. Галичина перейшла під юрисдикцію Польщі. На всі сфери українського життя, зокрема на мову, освіту, культуру розпочинається наступ польської цензури. Міністерство освіти Польщі заборонило вживати слова українець, український — запроваджувався термін русин, руський. Був прийнятий закон, який перетворював більшість українських шкіл у двомовні з перспективою переходу на польську мову.

Однак, попри складні економічні та соціальні обставини, видавничий рух українців не занепав, а долаючи великі труднощі, продовжував розвиватися.

"Світ Дитини"

У кінці 1919 року педагог і журналіст Михайло Таранько (1887—1956) заснував видавництво "Світ Дитини", яке розпочало свою діяльність випуском дитячого журналу під такою самою назвою. Відкрити видавництво в складний повоєнний час у тодішніх суспільно-політичних реаліях було надзвичайно складно. Та М. Таранько не зважав на це: "Я вирішив, що буду видавати журнал для дітей, бо бачу в цьому велику потребу", — заявив він на сторінках преси. З 1920 року видавництво — а створив його він за власний кошт — почало видавати книги, а з 1923 року — журнал "Молода Україна". До співробітництва у видавництві зголосилися відомі письменники, поети, вчителі, громадські діячі: Антін Лотоцький, Катря Гриневичева, Володимир Радзикович, Іванна Блажкевич, Олена Цегельська та багато інших. М. Таранько випускав книги для дітей та молоді в серіях "Діточа бібліотека", "Бібліотека для молоді", "Пластова бібліотека", "Подарункові барвні книжки, або Образкова бібліотека", "Бібліотека "Молододі України", "Популярна бібліотека", "Повістева бібліотека".

Вражає видавничий репертуар видавництва, у якому широко представлена як оригінальна, так і перекладна література. У пресі підкреслювалось, що його складають твори найкращих авторів дитячої літератури — українських, німецьких, польських, російських, французьких та інших: "Треба просто подивляти шановного видавця, як він у такому короткому часі та при таких важких умовах економічного життя встиг придбати для наших малолітків такий багатий і всесторонній літературний матеріал", — писала тогочасна преса. А начальник відділу народного шкільництва в Міністерстві освіти у Варшаві доктор М. Райтер, який ці-

кавився діяльністю видавництва, перекладав книги, журналі, так відгукувався про М. Таранька: "Можемо вам, українцям, позаздрити, що ви маєте такого редактора". Про надзвичайну популярність видавництва свідчать численні спогади. Хочу навести один із них.

Українська письменниця в еміграції Леся Лисак-Тивонюк у романі-спогаді "Стежка до дому" згадує, як мама радила їй попросити св. Миколая обов'язково принести кілька українських книг. А ще казала, що Святий Миколай їздить по книгах до пана Таранька до Львова — самі вони мешкали в Зборівському повіті. Її ще не було на світі, коли мама передплатила "Світ Дитини". Перший його річник, який татко зшив до купи, був датований роком народження доньки. Ніколи небачений пан Михайло Таранько зі Львова був для маленької дівчинки добрим знайомим, бо щомісяця присилав "Світик".

Львівська книжкова палітра

У 1920 році видавець, публіцист, фотограф Олександр Мох заснував у Львові літературно-видавничий інститут "Добра книжка" з метою видання книжок, "писаних у християнському дусі для молоді й народу". Видавництво функціонувало до 1939 року.

Серії дитячих книжок, різних за тематикою та жанрами ("Діточий театр" — з 1925 року та "Книгозбірня школярика" — з 1933 року) випускало видавництво Григорія Гануляка "Русалка" у Львові.

З 1929 по 1939 рік галицький педагог, автор букварів, читанок для народних шкіл Микола Матвійчук видавав у Львові серію дитячих книг "Золота Бібліотека Української Дитини", а з 1932 року — серію "Діточий театр".

З 1923 по 1939 рік у Львові діяв Видавничий концерн "Українська преса" Івана Тиктора, універсальне видавництво. У 1931 році воно розпочало випуск ілюстрованого місячника для дітей "Дзвіночок" накладом 18 тисяч примірників, а як додаток до журналу — бібліотека "Ранок", яка призначалася для дітей та молоді шкільного віку.

Із розвитком видання дитячих книг у 20—30-х роках ХХ століття спостерігався і жанровий розквіт літературних творів. У дитячій книзі, яка була написана і видана для дітей віком від 2 до 12 років, знаходимо майже всі відомі жанри художньої літератури.

"Масмо вже такі книжки, що їх можемо пустити на світову арену між дітей інших народів"

У 1929 році в Женеві відбувся III Конгрес Світового Союзу Педагогічних Установ, де були представлені 63 держави, Україна — в особі професора Софії Русової. Проходила виставка дитячих книг і журналів. Україна мала свій окремий стенд. Спеціальною комісією союзу були відібрані книги для виставки — це були річники "Світу Дитини", 28 книг цього ж видавництва та 8 — інших.

На міжнародному рівні відбувалося вивчення читацьких інтересів. Книжкове відділення Міжнародного педагогічного бюро в Женеві підготувало анкету та організувало постійну виставку дитячих книг. Бюро цікавили, насамперед, книги та малюнки, які розвивають у дітей приязнь до інших народів; найбільш улюблені дитячі видання та ілюстрації, які дають правдивий образ життя в цій країні; дитячі письменники-класики усіх країн, якнайкраща спадщина для молоді; книги, твори, написані самими дітьми.

В анкеті, зокрема, ставилося питання: "Чи є у вашій дитячій літературі книги, що зміцнюють у дітей симпатію до інших народів?". Як бачимо, за допомогою дитячих книг відбувалось виховання національної свідомості дітей і одночасно виховувалась повага до інших народів.

"Маємо вже такі книжки, що їх можемо пустити на світову арену між дітей інших народів", — писала Костантина Малицька. Художнє оформлення дитячих книг здійснювали, в основному, галицькі художники-професіонали, тому видання, як правило, були високохудожні, проте більшість із них виходила в дешевому поліграфічному виконанні.

⁴ Крушельницький Антон — письменник, педагог, політичний і громадський діяч, у 1919 році — міністр освіти УНР, у 1929—1933 роках — редактор радянських журналів "Нові шляхи" і "Критика"; 1934 року виїхав з родиною в підрядянську Україну, де незабаром усі були репресовані — знищені або відправлені на заслання.

⁵ Кульчицька Олена — маляр-графік, із 1948 року — професор книжкової графіки Поліграфічного інституту у Львові (нині — Українська академія друкарства), з 1950 року — член-кореспондент Академії архітектури УРСР.

У цей період тривало подальше обговорення і дослідження української дитячої книги. Проблемам її видання, залежно від орієнтації на вік, освітній рівень майбутнього читача, присвячені праці Софії Русової (1856—1940), Степана Сірополька (1872—1959), Костантини Малицької (1872—1947).

У численних публікаціях, науково-практичних дослідженнях розглядалися питання, пов'язані з виданням дитячої літератури, її завданнями, діленням дітей на певні вікові категорії тощо, одночасно пропонувались класифікації дитячих книг, залежно від віку дитини, класу навчання, цільового призначення видання, тематико-жанрових ознак. Особливо важливим для дослідників було групування дитячих книг у бібліотечних та видавничо-книготорговельних каталогах як наслідок науково-практичних спостережень. Відомий галицький педагог Ярослав Біленький (1883—1945) у статті "Голод книжки" поділяє книги за читацькою адресою та цільовим призначенням на такі групи: ілюстровані книжечки для дітей дошкільного віку; видання для дітей народних шкіл у віці 7—9 і 10—12 років; книжечки для молоді у віці 13—15 років; для старшої молоді у віці 16—18 років; бібліотека популярно-наукових розвідок. Особливо подано перлини українського і всесвітнього письменства для потреб школи.

У статтях відомого педагога, професора Софії Русової обґрунтовуються вимоги до видання книг для позашкільного читання з урахуванням психічних, фізіологічних особливостей дітей у певному віковому періоді. Дослідниця вважає, що дитяча книга має бути проста, зрозуміла, "правдива з боку психологічного і життєвого, мусить мати художню красу".

Напрямок діяльності видавництва міжвоєнного періоду значною мірою визначали потреби читачів. Піднімалось питання найширшого задоволення читацьких інтересів. У навчально-виховних закладах проводились анкетування дітей з метою вивчення читацького попиту. Наприклад, відомий педагог Євген Грицак ще у 1923 році запропонував проводити анкетування дітей віком 6—10 років і молоді 10—14 років.

Проте, кількість видань дитячої книги була недостатньою, тиражі обмеженими. Звичайно, в умовах прогресуючої колонізації, цензури з боку влади українським видавцям неймовірно важко працювалось. Та були й інші причини, які гальмували розширення книгодрукування. Про це писала преса, про це говорили видавці та педагоги. Головною причиною низького попиту на українську дитячу книгу часто називалась байдужість українців до своїх національних справ, зокрема до видання дитячої книги. Українська громада не розуміла доцільності робити капіталовкладення в дитячі видавництва, часто керівники навчальних закладів були недостатньо поінформованими про дитячі видання і не закупляли їх для шкільних бібліотек. Прикро це визнавати, але свідомість українців, ставлення до дитячої книги як ресурсу розвитку особистості з тих часів майже не змінилися.

Але, попри все, аналіз численних спогадів, анкетних відповідей, рецензій, критичних оглядів та інших публікацій свідчить про те, що письменники, педагоги, видавці намагались робити все можливе для того, щоб забезпечити українського читача українською книгою. У Галичині, незважаючи на всі труднощі, від другої половини позаминулого століття до 1939 року був нагромаджений великий науково-практичний досвід у книговидавничій справі. Тогочасна дитяча книга (особливо міжвоєнного періоду) неодноразово перевидувалась у діаспорі, передруковувалась у незалежній Україні, поповнила світову скарбницю дитячої літератури, стала своєрідною класикою, яка потребує подальшого поглибленого вивчення педагогів, істориків, книговидавців і, звичайно, ж бібліотекарів.

Якби не переривався зв'язок поколінь...

Вступ радянських військ у Галичину в 1939 році призвів до ліквідації багатьох українських установ, зокрема ви-

давництв дитячої літератури. Частина з них відновила свою діяльність в еміграції, намагаючись самотужки продовжувати традиції українського книгодрукування, поширювати ідеї незалежності та самостійності України, пропагувати християнські цінності.

У 1989 році в Україну прибула гуманітарна місія з метою показати дитячу книгу США. Виставки відбулися в Прибалтиці та в Україні, у Львові. Серед американських видань ми побачили і видання української діаспори. Скромно видрукувані книги та журнали, але їхній зміст вражав: оповідання з історії України, релігійні, читанки та букварики, за якими навчалися українські діти на чужині — все це було таким незвичним для нас, але водночас доволу близьким. Організатори виставки подарували всю колекцію Львівській обласній бібліотеці для дітей. Це зараз ми маємо найрізноманітніші дитячі видання. А тоді ця колекція кілька років служила нашим читачам єдиним джерелом вивчення білих плям української історії, активно використовувалась педагогами, бібліотекарями Львівщини у підготовці національних свят, що відроджувалися у нашій країні. І мимоволі думаєш: як багато ми досягнули б, якби не переривався зв'язок поколінь та епох, якби працював отой принцип послідовності і поступовості, а жодна з ідеологій не мала б права робити для себе якісь виняткові умови та знищувати тих, хто не підпадає під її критерії.

Готуючи цей матеріал, я переглянула видання для дітей Речі Посполитої: польські та українські, видання такої багатой держави, як США — американські та видання української діаспори. Порівняння, звичайно ж, не на користь українських книг. У радянський час в Україні видавалося дуже багато дитячих книг, великими тиражами. Ми отримували чимало дитячої літератури російських видавництв. Але якщо порівнювати, наприклад, книги Наталі Забіли чи Грицька Бойка видання 80-х років з тогочасними ж виданнями Агнії Барто чи Самуїла Маршака, то, на жаль, українські книги дуже програвали. Проте, аналізуючи дитяче книговидавництво останніх років, бачимо великий поступ.

Напрошується цілком логічний висновок, що тільки в своїй державі, навіть якщо вона через певні причини ще недостатньо опікується вітчизняним книговидавництвом, можливі справжній розвиток національного книгодрукування. Свідченням тому можуть стати прекрасні сучасні дитячі видання, що вийшли друком у незалежній Україні. Але, поряд з цими прекрасними українськими книгами, у нашій державі завжди буде місце дитячій літературі мовами інших національностей, які живуть в Україні.

А нашим завданням є інформувати читачів про кращі книги минулого і сучасності, дбати про те, щоб читання стало пріоритетом у житті нашого суспільства і тільки тоді воно стане суспільством вільних, мудрих, вихованих і культурних людей.

Коли під час підготовки цієї статті я зустрілась із пані Корнєєвою, то виявилось, що практично готова до друку друга книга, багато унікальних матеріалів, ілюстрації, величезна дослідницька праця. Але... немає видавця. Плекаю надію, що серед тих, кого зацікавить цей матеріал, знайдуться й ті, хто допоможе львівському книгознавцю, і ця книга побачить світ.

Список використаної літератури

1. *Добра книжка* // Енциклопедія Львова. Т. 2 : Д—Й / за ред. А. Козицького. — Львів : Літопис, 2008. — 608 с. : ілюстр., фотогр.
2. *Енциклопедія українознавства* : словник. част. / голов. ред. В. Кубійович. — Перевид. в Україні. — Львів : [НТШ], 1993—2003. — 400 с.
3. *Іван Тиктор: талан і талант* : монографія / Н. Зелінська, С. Снісарчук, Е. Огар [та ін.] ; керів. авт. кол. О. Думанська. — Львів : Укр. акад. друкарства, 2007. — 240 с.

4. *Костантина* Малицька і її доба : матеріали наук.-практи. конф., присвяч. 135-й річниці від дня народж. громад. діячки К. Малицької / упоряд. Г. М. Гульчій. — Львів : Логос, 2009. — 103 с.
5. *Корнєєва Г.* Українська дитяча книжка Галичини (друга половина XIX ст. — 1939 р.) : іст.-книгознав. аспект / Галина Корнєєва. — Львів : Львів. галерея мистецтв, 2004. — 300 с.
6. *Котлобулатова І. П.* Книгарі та книгарні в минулому Львова / І. П. Котлобулатова ; ред. О. Волосевич. — Львів : Аверс, 2005. — 239 с. : фотогр.
7. *Ми і наші діти: дитяча література, мистецтво, виховання* / за ред. Б. Гошовського ; віньєта М. Михалевича. — Торонто : Об'єднання працівників дит. літ. ім. Л. Глібова, 1965. — 390 с.
8. *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17—18 трав. 2002 р. / за ред. М. Романюка. — Львів, 2002. — 740 с.
9. *Шашкевичіанаю* Вип. 1 : Маркіян Шашкевич і українське національне відродження. Вип. 2 : "Руська Трійця", її оточення, послідовники і дослідники / редкол.: Я. Ісаєвич [та ін.]. — Львів : [б. в.] ; Броди [б. в.] ; Вінніпег : Просвіта, 1996. — 465 с.